

A szakszervezeteket vagy a szakmai egyesületeket érezzük inkább magunkénak?

Egyesület -könyvtári -nemzeti; Egyetemi könyvtár; Érdekvédelem; Felmérés

Kalifornia állami egyetemeinek több mint 500 könyvtárosa bevonásával végeztek felmérést szakszervezeti, illetve szakmai egyesületi tagságukra vonatkozóan. A szerzők arra kívántak feleletet kapni, hogy mik voltak a belépés ill. a nem belépés indítókai, milyen előnyöket vártak a tagságtól és milyen erős a ragaszkodásuk – hűségük az illető szervezet irányába. A válaszokat egybevetették a résztvevők által önkéntesen szolgáltatott demográfiai adatokkal. Általában az mondható el, hogy az egyetemi könyvtárosok inkább a szakszervezetek, mint a szakmai szervezetek iránt lojálisak. A választás motivációi, bár különbözőek voltak, gyakran kiegyenlítették egymást. (Autoref.)

Lásd még 10

KÖNYVTÁRAK ÉS TÁJÉKOZTATÁSI INTÉZMÉNYEK

Nemzeti könyvtárak

93/031

NOMURA, Fumiyasu: Information services by the National Diet Library = Natl.Diet Libr.Newsl. 87.no. 1992. 7-11.p.

A japán nemzeti könyvtár (National Diet Library) tájékoztatási szolgáltatásai

Nemzeti könyvtár; Szolgáltatások

A társadalom információ iránti igényének fokozódása arra készíti a könyvtárakat, hogy au-

tomatizálással és számítógépes hálózatok kiépítésével javítsák a szolgáltatásokat. Az elmúlt öt évben Japánban rohamosan nőtt azoknak a könyvtáraknak a száma, amelyek számítógépet alkalmaznak. A közkönyvtárak 40%-ában, a felsőoktatási könyvtáraknak pedig kétharmadában van már számítógép. Mind több könyvtár kapcsolódik számítógépes hálózatba. Az Oktatási Minisztériumhoz tartozó Tudományos Információs Rendszerek Országos Központjának kezdeményezésére rövid időn belül mintegy 130 felsőoktatási könyvtárat kapcsoltak be az osztott katalógizálási rendszerbe. A közkönyvtárak pedig lelkesen csatlakoznak a regionális hálózatokhoz. A Belügyminisztérium legutóbbi felmérése szerint 88 önkormányzat működtet helyi könyvtári hálózatot.

A National Diet Library-től (Országos Parlamenti Könyvtár, NDL), mely egyben Japán nemzeti könyvtára, méltán várják el, hogy mint országos központ – információ- és dokumentumszolgáltatóként – élénk szerepet játsszon az információs hálózatban.

A cikk a nemzeti könyvtár számítógépesítési helyzetét veszi számba.

1. *Bibliográfiai adatbázis.* A távlati cél egy olyan országos gépi információs hálózat kialakítása, amelyben mind a hazai, mind pedig a külföldi könyvtárak állományadatai szerepelnek. Ennek a célnak az elérése érdekében az NDL-nek első lépésként ki kellett alakítani a bibliográfiai adatbázis építéséhez nélkülözhetetlen gépi katalógizálási és indexelési rendszert. A legnehezebb ebben a munkában a kínai karakterek kidolgozása volt, amivel a nyolcvanas évek elején, Japánban elsőként sikerült megbirkózniuk. Ezt követően kidolgozták a japán MARC formátumot, a világ első kínai írásjelű MARC formátumát. A könyvek nemzeti bibliográfiai adatbázisának (J-BISC) CD-ROM változatával 1988-ban jelentek meg a piacon és még ugyanebben az évben az időszaki kiadványok nemzeti bibliográfiájával is elkészültek.

Az 1868 óta megjelent mintegy egymillió japán könyv retrospektív konverzióját is tervezik, amivel még ennek az évszázadnak a végéig szeretnének elkészülni. A külföldi dokumentumok feldolgozásához külső US MARC adatbázisokat kívánnak igénybe venni.

2. *Információs szolgáltatások.* Az NDL 24 adatbázist fejlesztett ki, több mint 6 millió bibliográfiai redkorddal. A felhasználók mágnesszala-

gon, CD-ROM lemezeken és online formában férhetnek hozzá ezekhez.

A japán nemzeti bibliográfia mágnesszalagos szolgáltatásának belföldről és külföldről 40 előfizetője van.

A nemzeti könyvbibliográfia CD-ROM változatát különösen azok a kisebb könyvtárak vették nagy örömmel, amelyek nem rendelkeznek nagy számítógéppel. Jelenleg 536 előfizetője van.

Az online szolgáltatást kísérleti jelleggel 1986-ban vezették be, jelenleg a 10 legnépszerűbb adatbázis áll ilyen módon rendelkezésre. Ez iránt nagy lenne az érdeklődés, de a rendszer korlátozott kapacitása miatt az összes igényt nem tudják kielégíteni: a használatot korlátozni kellett az országgyűlés tagjaira, a politikai pártokra, a parlamenti titkárságra, saját fiókkönyvtáraikra és néhány közkönyvtárra.

A saját építésű adatbázisokon kívül néhány, kereskedelmi forgalomban kapható japán és külföldi adatbázist is használ az NDL, ezeket azonban csak a személyzet tájékoztató munkájának megkönnyítésére, a használóknak közvetlen hozzáférést nem biztosítanak.

Ahhoz, hogy az online szolgáltatásokat bővíteni lehessen, fejleszteni kell a könyvtár telekommunikációs infrastruktúráját és ki kell dolgozni a szolgáltatások térítési díjazását.

3. Az országos központi katalógus-hálózat terve. Az NDL most dolgozza ki az országos gépi központi katalógus tervét, az alábbi szempontok figyelembevételével:

- olyan magas szintű telekommunikációs és információs hálózat kiépítésére van szükség, amelyben lehetőség nyílik adatátvitelre, elektronikus levelezésre, stb.

- a számítógépek elterjedtsége lehetővé teszi, hogy a könyvtárak közvetlenül vigyenek be bibliográfiai adatokat a rendszerbe, állományukról retrospektív feldolgozást végezzenek és mindezek az adatok együttesen képezzenek egy központi adatbázist.

- az eddigi bibliográfiai formátumokat és a hardvert egymással kompatibilissé kell tenni, mert a jelenlegi, egymástól eltérő rendszerek akadályozzák az együttműködést.

- annak ellenére, hogy az NDL Japán egyetlen kötelese példány-letéti könyvtára, kizárólag saját állománya mégsem elegendő egy teljes bibliográfiai adatbázis elkészítéséhez, ezért ki kell alakítani a könyvtárak közötti együttműködés formáját ahhoz, hogy például a helyi kiadók által megjelentetett művek is bekerüljenek az adatbázisba.

4. Szolgáltatások a helybenhasználóknak. A még géppel nem olvasható katalógusadatok retrospektív konverziójának és egy használóbarát visszakereső rendszer kifejlesztésének a megoldására az NDL egy kísérleti programba kezdett. Az OPAC katalógus várhatóan 1992 végére működőképes lesz. A CD-ROM katalógus kísérleti sikerei arra buzdították a könyvtár vezetését, hogy további 20 személyi számítógépen tegyék a CD-ROM lemezeket használhatóvá, és CD-ROM-ra vigyék az időszaki kiadványok katalógusát és indexét. Fokozatosan alkalmassá kívánják tenni a rendszert arra, hogy a felhasználó információt kaphasson a dokumentumok mindenkori helyéről.

5. A jövő tervei. A második nemzeti könyvtár, a Tokiótól 300 mérföldre épülő Kansai-Kan elkészülte után az ott raktározott leggyakrabban használt 4000 folyóirat cikkeinek teljes szövegű feldolgozását tervezik, optikai lemezen vagy más médián. Ha ezt sikerül megvalósítani, a használó bárholnan hozzáférhet online üzemmódban a cikkekhez. Ehhez persze még sok, műszakilag, jogilag és gazdaságilag megoldandó feladat vár a könyvtár személyzetére.

(Kovács Emőke)

93/032

BOKOS, George: National Library of Greece: Automation and choice of format = Int.Cat.Bibl.Cont. 21.vol. 1992. 2.no. 24-28.p. Bibliogr. 26 tétel.

Számítógépesítés és formátumválasztás a görög nemzeti könyvtárban

Formátum -gépi; Nemzeti könyvtár; Számítógépesítés

Görögországban a könyvtári rendszer viszonylagos fejletlensége miatt korlátozott az automatizáltság és az információtechnológia alkalmazása. Néhány kísérlet folyik könyvtárak gépesítésére, de egyetlen könyvtár sem tekinthető teljesen automatizáltnak. Egyes könyvtárak görög szoftverházak mikroszámítógépes szoftvereit használják, másutt – így a Nemzeti Könyvtárban is – saját fejlesztésű mikroszámítógépes szoftverek állnak rendelkezésre. A CDS/ISIS-nek is vannak működő és installálás alatt levő alkalmazá-

sai. A Krétei Egyetemi Könyvtár külföldi integrált rendszer beszerzését tervezi a közeljövőben.

Az automatizálásban gondot okoz, hogy nincs megfelelően képzett személyzet, nincsen koordináció, hiányoznak az ilyen irányú tevékenység nemzeti irányító és tanácsadó szervei. Nincs nemzeti katalogizálási szabályzat sem. A legtöbb könyvtár az AACR2-t használja, a Nemzeti Könyvtár ISBD szabványokat is átvett.

A görög könyvtárak különféle formátumokat használnak az adatcserére, leginkább a CCF és az OCLC-től átvett LCMARC terjedt el.

Nincsen olyan, széles körben használatos MARC-alapú belső csereformátum a könyvtárakban, amely nemzeti csereformátummá válhatna. Mivel gyakorlatilag semmilyen tapasztalat sincs a MARC-alapú formátumok kifejlesztése, kiválasztása, vagy implementációja területén, egy új formátum kialakítása, országos szintű használata igen nehéz, időigényes, sőt veszélyes lenne. Ebben a helyzetben a Nemzeti Könyvtár formátumválasztása országos jelentőségű.

A választás az UNIMARC formátumra esett, mivel ez a legmodernebb, nemzeti bibliográfiai intézmények számára fejlesztették ki, támogatja az IFLA, az EK, és nemzetközi elismertséget vívott ki. Bár dokumentációja nem eléggé kiterjedt, a Görög Nemzeti Könyvtár igényeinek megfelel, mivel monográfiák és folytatólagos kiadványok feldolgozására alkalmas, továbbá lehetővé teszi helyi adatok hozzáadását is.

(Koltay Tibor)

93/033

Gosudarstvennaâ Biblioteka SSSR im. V.I. Lenina na rubeže XX-XXI vv. = Sov.Bibliotekoved. 1992. 1.no. 12-17.p.

A volt Állami Lenin Könyvtár – az új Orosz Nemzeti Könyvtár a XX-XXI. század mezsgyéjén

Nemzeti könyvtár

Mint a cím is érzékelteti: az Orosz Nemzeti Könyvtár 2010-ig terjedő hosszútávú fejlesztési koncepciót dolgozott ki. A dokumentumot több (állami és szakmai) fórum véleményezte. Ezúttal szerkesztőségi javaslatra szélesebb nyilvánosság elé tárták a tervezet legfontosabb megállapításait.

A legszembeütőbb változás, hogy az általuk alakuló könyvtár lényegében a nemzetközi könyvtárügyi terminológiának megfelelő „nemzeti könyvtár” szerepét vállalja fel. Vagyis az 1991-től datált új helyzetből adódóan a korábbi fennhatósági korlátokat megszüntetve egyenjogú együttműködés alapján fokozatos integrációra lép más könyvtárakkal és tudományos – műszaki tájékoztató szervekkel. Nemzeti könyvtár lévén történelmi missziót is teljesít az eredeti dokumentumok őrzésével, az orosz és a külföldi kulturák adatbázisa formájában. A könyvtár fő feladatain kívül „a könyv múzeumaként” eddig is ellátott más történelmi és napi tájékoztatási feladatokat. Nemcsak a tudományos és ajánló bibliográfiák központjának számított, hanem szakorientáltan a kulturális – művészeti ágak információs központja, a hadtudományok könyvtára is volt egyben, valamint a Legfelsőbb Tanács tájékoztató szerve.

A szerkesztőségi közlemény, bár nem tekint el a nemzeti könyvtár hagyományos fő feladatainak és funkcióinak ismertetésétől, helyeseltően az új és a lényegesen változó funkciók bemutatását emeli ki. Elsősorban azokat, amelyek várhatóan az állományalakításban, a szolgáltatásban, és az egyéb tudományos – módszertani munkákban jelenthetnek érdemi módosulást. Mindazonáltal felhívják a figyelmet arra is, hogy tervezetről lévén szó, elképzelhető további, radikális módosítás is. A szaklap tulajdonképpen ehhez kíván vitafórumot biztosítani.

Az *állományfejlesztés* fő gondját – a teljességre való törekvést – a könyvtár egymagában már képtelen felvállalni, így más országos szakkönyvtárakkal, levéltárakkal, információs központokkal együtt jogilag is szabályozott országos szakkönyvtári rendszert alkot. Ugyanakkor az egyre bővülő „dokumentum” fogalmának megfelelően – tágul a szerzeményezendő dokumentumok köre, bármely hordozón legyen is az. A bibliográfiai dokumentumok terén viszont prioritást kap a retrospektív nemzeti bibliográfia és a másodfokú bibliográfiai kézikönyvek beszerzése.

A legradikálisabb változások a *szolgáltatást* érintik. Az általános hozzáférhetőség elvét biztosítva (mily hihetetlennek tűnő csoda! – *ref.*) az állomány használatának szükségessége függvényében minden eddigi szigorú hozzáférési kategorizálást és korlátozást feloldanak. Sőt, a szolgáltatás minőségi megítélésének fő kritériumaként a felhasználói kérések teljesítései és a felhasználók értékelései szolgálnak.

A tudományos – módszertani munka vonatkozásában a könyvtár saját feladatainak ellátását helyezi előtérbe. Módszertani segítséget főleg kiadványok formájában nyújt, s változatlanul a könyvtárügy szakmai fejlesztésének elősegítője. Elemzi és értékeli az új módszertani elgondolások és a korszerű technológiákra épülő könyvtári szolgáltatások bevezetését, azok gyakorlati, gazdasági eredményességét.

Az együttműködés fő iránya a racionális eszközfelhasználás kölcsönösen előnyös alapon való fejlesztése, a következő partnerekkel: a már említett szakinformációs országos rendszerbe tartozó könyvtárakkal és intézményekkel – részben megosztva velük a nemzeti könyvtárt illető funkciókat; a Föderációba tartozó nemzeti könyvtárakkal; az ország bármely más könyvtárával és tájékoztató szervével, amelyekkel kölcsönviszonyt alakít ki; külföldi partnerekkel.

(Bíró Júlia)

93/034

JYLHA-PYYKÖNEN, Annu: The Finnish National Repository Library = Scand.Public Libr.Q. 25.vol. 1992. 2.no. 18-20.p.

A finn Nemzeti Letéti Könyvtár

Letéti könyvtár; Nemzeti könyvtár

Finnország első tárolókönyvtára 1955-ben létesült, Helsinkitől mintegy 100 kilométerre. A 70-es évek tervei és több felmérés után 1989-ben született meg egy Nemzeti Tárolókönyvtár működését meghatározó jogszabály.

Ez a könyvtár 1989 óta működik Kuopio-ban. Az Oktatási Minisztérium felügyelete alatt áll, és az oda szállított ritkán használt anyagok a könyvtár tulajdonába mennek át. Jelenleg 3081 m² alapterület és 28 000 polcfolyóméter (többsége tömörraktári) áll rendelkezésre, ami azonban a jelenlegi épületben 25 000 m²-re, ill. 3-4 ezer polckilométerre bővíthető.

1991 végén az állomány 200 ezer kötet könyvből és 8500 időszaki kiadványfeleségből állt. Ezek 77%-a egyetemi, 15%-a egyéb tudományos könyvtárakból, 8%-a közkönyvtárakból származik.

A Nemzeti Tárolókönyvtárban 20 fő dolgozik. VTLS rendszerű online katalógusa elérhető az ország más könyvtáraiból is.

(Koltay Tibor)

Lásd még 61

Egyetemi könyvtárak

Lásd 3, 42, 54, 80

Közművelődési könyvtárak

93/035

KALINOVÁ, Vlasta: Realita l'udových knižnic = Kn.Inf. 24.roč. 1992. 6.no. 254-257.p. Bibliogr. 5 tétel.

Res. angol, német és orosz nyelven.

A közművelődési könyvtárak realitásai

Közművelődési könyvtár

Szlovákiában az 518/1990. Zb. és a 369/1991. Zb. sz. törvény végrehajtásának keretében 1991 folyamán ment végbe a közművelődési könyvtárak delimitációja. Ez alatt a községi, városi és körzeti könyvtárak teljes „községesítést” kell érteni (korábban e könyvtárak fenntartása részben központilag történt), továbbá azt, hogy a volt járási könyvtárak a Kulturális Minisztérium fenntartásába kerültek át (ezt a módszertani gondozás és a közművelődési könyvtári hálózatok fennmaradása szempontjából tartják kívánalmasnak).

E változások érzékeny veszteségekkel jártak. Ezeket mérte fel – a járási könyvtári módszertanosokkal együttműködve – a Szlovák Nemzeti Könyvtár központi módszertani szolgálata. 1990-hez képest 50-nel csökkent a könyvtárak, 1059-cel a tiszteletdíjas és főoglalkozású könyvtárosok száma. A könyvtárak 40,46%-ának 1991-ben nem volt állománygyarapítási kerete. 1990-et 100-nak véve a felnőtt olvasók számaránya 1991-ben 66,13, a gyerekolvasóké 58,88, a felnőtt köl-

csönzéseké 71,98, a gyerekkölcsönzéseké pedig 62,81%-ot ért csak el.

A falusi-városi könyvtárügy gyengeségét jól jelzi, hogy az összállomány 34,04, a kölcsönzések 45,40, az olvasók 30,04, a látogatások 45,17, a munkatársak 54,71, az állománygyarapítási kezetek 62,36%-át a járási könyvtárak mondhatják a magukénak.

Ebbe a térvesztésbe nem szabad belenyugodni, s a járási könyvtárak nem is nyugszanak bele. Többek között beszerzési és feldolgozási szerződéseket kötnek a helyi könyvtárak fenntartóival, ún. regionális együttműködési körökbe próbálják szervezni a környék könyvtárait, sőt: szponzorokat is keresnek (néhol találnak is) a könyvtári munka támogatására. A jelenlegi helyzet bizonyára javulni fog, de gyors javulásra számítani nem lehet.

(Futala Tibor)

93/036

HAGENSTRÖM, Juliane – WARNCK, Michael: Berufsberatung an Öffentlichen Bibliotheken. Gedanken zu Bestandsaufbau und Präsentation = Buch Bibl. 44.Jg. 1992. 5.no. 452-456.p.

Res. angol nyelven.

Pályaválasztási tanácsadás a közművelődési könyvtárakban. Gondolatok az állomány felépítéséről és elhelyezéséről

Állománygyarapítás; Közművelődési könyvtár; Pályaválasztási tanácsadás; Raktározás

A közkönyvtárak látogatóinak legnagyobb része diák vagy főiskolai-egyetemi hallgató, tehát éppen azok, akiknek egzisztenciálisan szükségük van a pályaválasztással vagy az elhelyezkedéssel kapcsolatos információkra. Ez is indokolja, hogy a közkönyvtárak ún. info-sarkot szerveznek „a munka világa” témakörből, azzal a céllal, hogy az érdekelt fiataloknak, a szülőknek és a tanároknak, de a pályamódosítás előtt álló felnőtteknek is tény-információkat, ötleteket és tanácsokat adjanak.

Az info-sarokban együtt kell lennie minden olyan dokumentumnak, mely információt ad az elhelyezkedési és a szakmai átképzési lehetőségekről, a pályaválasztás egyéb kérdéseiről, a

munkajogról és az e kérdésekben illetékes intézményekről. Legyen tehát az info-sarokban

- címjegyzék az összes érdekelt helyi és országos intézményről,

- várostérkép, mely feltünteti a szóba jöhető partner intézményeket,

- információs fal plakátok, közlemények, a legfontosabb lapkivágatok részére,

- iratrendező, mely a különféle információs anyagokat tartalmazza,

- újságkivágat-gyűjtemény,

- a témakör összegyűjtött dokumentumai (a kiadóktól, a szakszervezetektől, a munkaközvetítő intézményektől beszerzett brosrák és szürke irodalom, AV anyagok, szépirodalom) és az ezeket tematikusan feltáró tárgyszókatalógus,

- ajánló bibliográfiák (pl. „Csökkent munkaképességűek elhelyezkedési lehetőségei”, „Nők férfimunkakörökben”, „Iskolák és szakképzés” stb.).

A könyvtári info-sarok csak az érdekelt intézményekkel (munkaadók, szakszervezetek, képzési és továbbképzési intézmények, pályaválasztási- és munkaközvetítő tanácsadók) szoros együttműködésben dolgozhat eredményesen. A dokumentumok nagy része csak tőlük szerezhető be, s ők rendelkeznek részletes és naprakész információkkal is, a könyvtár viszont közvetítő szerepét tudja felajánlani (a könyvtár terét előadások, szaktanácsadás részére, blokk-kölcsönzést stb.).

A felsorolt követelmények és módszerek a gyakorlatban is megvalósíthatók: Essen városi könyvtára a helyi munkaközvetítő hivatallal együttműködve „Pályaválasztási tanácsadó info”-t épített ki. Kezdeményezése iskolapéldául szolgálhat.

(Katsányi Sándor)

Lásd még 21-22, 65-66, 81-82

Tudományos és szakkönyvtárak

93/037

RÓNAI Iván – BRYANT, Mary Nell: The role of Hungary's Parliamentary Library in fostering democratic decision making = Libri. 42.vol. 1992. 2.no. 136-143.p.

A magyar Országgyűlési Könyvtár szerepe a demokratikus döntéshozatal támogatásában és az amerikai segítség

Országgyűlési könyvtár; Tájékoztatás -közigazgatási; Támogatás -más országok

Az elmúlt évek politikai változásai megnövelték a kelet- és közép-európai országok parlamentjeinek szerepét és felelősségét. Az új parlamentek azonban kevés információs erőforrással rendelkeztek ahhoz, hogy hatékonyan tudjanak működni a megváltozott politikai környezetben. Magyarországon az Országgyűlési Könyvtár lett a képviselők és a parlamenti bizottságok információellátásáért felelős intézmény. Fejlődését – anyagilag és műszakilag – az Egyesült Államok Kongresszusának egy speciális munkacsoportja segíti: a Special Task Force on the Development of Parliamentary Institutions in Eastern Europe. A munkacsoport célja, hogy a következő három területen nyújtson segítséget az illető parlamenteknek: a könyvtári és kutatási szolgáltatások fejlesztése; egy átfogó számítógépesítési koncepció kifejlesztése; oktatási–képzési programok kidolgozása a képviselők és a személyzet számára. 1990 óta ez a munkacsoport irányítja az LC Kutatási Szolgálatát (Congressional Research Service) céljainak és ajánlásainak megvalósításában.

A cikk bemutatja az Országgyűlési Könyvtár történeti fejlődését, új szerepét a demokratikus társadalomban, és az amerikai Kongresszus támogatását a Könyvtár jövőbeli fejlesztése céljából.

(Autoref. alapján)

93/038

MARSHALL, Joanne G.: The impact of the hospital library on clinical decision making: the Rochester study = Bull. Med. Libr. Assoc. 80. vol. 1992. 2. no. 169-178. p. Bibliogr. 21 tétel.

A kórházi szakkönyvtárak hatása a klinikai döntéshozatalra: a rochesteri (N.Y.) felmérés

Felmérés; Hatékonyság; Szakkönyvtár -orvostudományi; Tájékoztatás -orvostudományi

A jelenlegi gazdasági megszorítások idején a könyvtárak egyre inkább arra kényszerülnek,

hogy felülvizsgálják szolgáltatásaikat. A kórházi könyvtárak különösen, mert az amerikai egészségügyi rendszer megköveteli annak kimutatását, hogy a könyvtári szolgáltatások milyen hatással vannak a beteggondozásra. A rochesteri (New York állam) kórházi könyvtár könyvtárosai egy olyan kutatási projektet fejlesztettek ki, amely a könyvtári szolgáltatásoknak a klinikai diagnózisokra gyakorolt hatását vizsgálja. Az 1990 szeptembere és 1991 márciusa közötti felmérésben való részvételre 448, a rochesteri körzetből szisztematikusan kiválasztott orvost kértek fel. Az orvosokat megkérték, hogy kérjenek a könyvtártól információkat olyan esetekre, amelyekkel éppen foglalkoznak, majd értékeljék ezeknek a beteggondozásra gyakorolt hatását. A könyvtár tájékoztatása nyomán a 208 válaszoló, 15 kórházat képviselő orvos 80%-a úgy nyilatkozott, hogy a szóban lévő esetet valószínűleg vagy kifejezetten másképp kezelte, mint azt egyébként tette volna. Változtatásokat a kezelés következő szempontjaival kapcsolatosan jeleztek az orvosok: diagnózis (29%), a kivizsgálások fajtájának megválasztása (51%), a gyógyszerek megválasztása (45%), kevesebb kórházban töltött idő (19%), tanácsok a betegnek (72%). Az orvosok azt is közölték, hogy a könyvtári információk a következők elkerüléséhez járultak hozzá: kórházi kezelés (12%), halálozás (19%), kórházban szerzett fertőzés (8%), operáció (21%), további vizsgálatok szükségessége (49%). Az orvosok a könyvtár szolgáltatása információkat magasabbra értékelték, mint más információforrásokéit, pl. röntgendiagnosztika, laboratóriumi vizsgálatok, kollégákkal való beszélgetések. A jelen felmérés, azon túlmenően, hogy megerősíti a korábbi kutatási eredményeket, amelyek szerint a könyvtári információellátás az orvosok szerint jelentősen kihat a klinikai döntéshozatalra, növeli tudományos ismereteinket is ezen hatások természetéről és mértékéről.

(Autoref.)

Lásd még 12, 26, 69, 85

Iskolai könyvtárak

93/039

GUILBAUD, Didier: Schulbibliotheken in Frankreich = Schulbibl. Aktuell. 1992. 2. no. 117-124. p.

Iskolai könyvtárak Franciaországban

Iskolai könyvtár; Könyvtártörténet -nemzeti

A francia általános iskolákban jelenleg két könyvtártípus él egymás mellett: a hagyományos (általában gyengén felszerelt) ún. osztálykönyvtár és a BCD (Könyvtár és dokumentációs központ) nevezetű korszerű intézménytípus.

Az „osztálykönyvtár” elnevezés nem jelenti a könyvgyűjtemény jelenlétét minden osztályteremben: az általános iskolák felében csak egy helyen találunk könyvgyűjteményt, többnyire egy szekrényben, az iskolák egyharmadában pedig olvasósarokban. Állományuk általában 100 kötet (12 képeskönyv, 15 ismeretterjesztő, 5 képregény, 65 szépirodalmi mű). A könyvek nagy része elavult vagy ronggyá olvasott, a gyermekirodalom java ritkán található meg közöttük. Előfordul, hogy a városi könyvtárból kiselejtezett könyveket vásárolják meg a tanítók iskolájuk számára.

Az első korszerű BCD könyvtárat 1972-ben hozták létre a pedagógiai és az ehhez kapcsolódó iskolai könyvtári reform szellemében. Ez a könyvtártípus öt funkciót vállalt: 1. Barátságos életteret nyújtani a tanulóknak. 2. Felkelteni az olvasás iránti kedvet. 3. Biztosítani az információhoz való szabad és önálló hozzájutást, erre megtanítani a tanulókat is. 4. A tanulói aktivitást felkeltő kommunikációs központtá válni. 5. A korszerű iskolai oktatómunkát szolgálni.

A BCD az első évtizedben bebizonyította, hogy nemcsak korszerű könyvtárként képes működni, hanem az oktatás megújításának is egyik eszközévé válhat, ezért 1983-ban határozatot hoztak e könyvtártípus szélesebb körű meghonosítására. A 80-as évek elején született is néhány modellértékű intézmény, de az elterjedés szerény mértékű volt. Az állomány megalapozására adott összegeket általában nem követte a további megfelelő állományfejlesztés; gondot okozott a gyerekek szabad ki-bejárása az iskola épületébe, és igen ritkán jött létre jó munkakapcsolat az iskolai és a városi könyvtár között, pedig ez a BCD működésének egyik alapelve.

A pedagógusok és a közkönyvtárak korábbi intenzív kapcsolatát a nevelők ún. „pedagógiai harmad ideje” tette lehetővé. (A pedagógusok iskolai munkaidejük egyharmadában szabad pedagógiai tevékenységet végezhetnek, ezalatt látogatták meg pl. a helyi közkönyvtárakat is.) 1984-ben ezt a „pedagógiai harmad időt” elvonták, ami alapjaiban ingatta meg az iskolák és a nyilvános könyvtárak együttműködését.

A gimnáziumokban 1974-ben kezdték meg a korszerű könyvtárak létrehozását CDI (Dokumentációs és információs központ) elnevezéssel. 1979-ben a gimnáziumok 95%-ában már működött CDI, az egyéb felsőbb iskoláknak csak 49%-ában; itt még ma is vannak CDI nélkül működő intézmények. A könyvtáros működését azonban csak 1990-ben kötötték szakmai (dokumentátori) diplomához, azóta javult meg némileg a korábbi rossz személyzeti helyzet, ugyanis addig a pedagógusként problémássá vált tanárok kerültek többnyire a könyvtárak élére, minden könyvtárosi képzés nélkül.

(Katsányi Sándor)

93/040

VERMEULEN, W.M.: Quantitative standards for school libraries in South African secondary schools = South Afr.J.Lib.Inf.Sci. 60.vol. 1992. 2.no. 114-120.p. Bibliogr.

Mennyiségi mutatószámok iskolai könyvtárak számára dél-afrikai középiskolákban

Állomány; Berendezés; Irányelvek -könyvtári; Középiskolai könyvtár; Működési feltételek; Személyzet

A könyvtárakra vonatkozó mennyiségi irányelvek tekintetében nehezebb megállapodásra jutni, mint a minőségi irányelvek vonatkozásában. A dél-afrikai iskolai könyvtárak meglehetősen egyenlőtlen felszereltségének fényében mennyiségi mutatók kiadása egy megvalósíthatatlan ideált tükrözne, ezért valószínűleg hamarosan elvetnék. Mégis, a mennyiségi mutatók más országokban ösztönzően befolyásolták az iskolai könyvtárak fejlődését, különösen kedvezőtlen feltételek mellett, ezért bizonyos szabványok a jelenlegi dél-afrikai helyzetben is segíthetnek. A cikkben javasolt mutatók minőségi oktatási programokra épülnek. Remélhető, hogy az iskolák egy jelentős része követi őket, s így ezek példaképpül szolgálnak a többi, elmaradottabb iskola számára.

(Autoref.)

Lásd még 25

Egyéb könyvtárak

93/041

SUYAK ALLOWAY, Catherine: On the road with online: the online bookmobile = Wilson Libr.Bull. 66.vol. 1992. 9.no. 43-45., 140.p.

Online mozgókönyvtárak

Mikrohullámú kapcsolat; Mozgókönyvtár; Online üzemmód

Az Egyesült Államokban az 1890-es évek óta a mozgókönyvtárak azokhoz igyekeztek eljuttatni a könyvet, akik a távolságok vagy egyéb problémák miatt nem látogathatták a könyvtárpételeket. A bibliobuszok nagy népszerűségnek örvendtek használóik körében, a szakma az utóbbi évtizedekben azonban megkérdőjelezte létjogosultságukat. A hetvenes években üzemanyagfaló szörnyetegként bélyegezték meg őket, holott a költségvetésben csak elenyésző tételként szerepelt a benzin. Majd a népszerű útvonalak mentén fiókkönyvtárakat nyitottak, és arra a téves általánosításra jutottak, hogy sehol sem célszerű bibliobuszt működtetni. A nyolcvanas évek elejére leáldozott e könyvtári szolgáltatás napja.

1984-ben egy amerikai közművelődési könyvtár munkatársai hoztak döntő fordulatot a mozgókönyvtárak történetében. Részt vettek egy távközlési tanfolyamon, ami arra indította őket, hogy friss ismereteiket felhasználva rádióhullámok útján kapcsolatot létesítsenek a bibliobusz és a könyvtár központi számítógépe között. Rövidesen további 40 könyvtár követte őket a rádiós online kapcsolat kialakításában. Mások a számítógépes kapcsolatot rádiótelefon segítségével valószínűsítették meg. Mind a két rendszer hatékonysága a távolság és terepviszonyok függvényében változik, ami a költségek alakulásában is nagymértékben megnyilvánul. A könyvtárosok véleménye megoszlik, a könyvtári körül-

mények között működő online rendszerekhez szokott szakemberek lassúnak és nem eléggé megbízhatónak tartják a működését. Mások viszont elismerik, hogy az online kapcsolat kialakítása bibliobuszokban forradalmasította e szolgáltatást. A használók egybehangzóan elismeréssel fogadták a naprakész információk és az adminisztráció egyszerűsödése miatt. A számítógépes kölcsönzés bevezetése a könyvtáros és az olvasó szempontjából is kedvező változásnak minősül.

A bibliobuszok szolgáltatásainak korszerűsítésére irányuló törekvések legsikeresebbike a CD-ROM széles körű alkalmazása. A korszerű referenz eszközök hozzáférhetővé tétele különösen az elszigetelt térségekben élő diákok körében népszerű. Hasonlóképpen sikeres a fénymásoló és a telefax bevezetése. Érdekességként megemlíthető, hogy ez utóbbi a dokumentumszolgáltatásban játszott szerepe mellett az álláskeresésben is jelentős.

A kedvező fogadtatás ellenére a könyvtárosok jelentős része nem bízik a mozgókönyvtárak reneszánszában. Mások viszont azt az álláspontot képviselik, hogy a műszaki feltételek javításával (a megfelelő típusok kiválasztásával, a gondos kezeléssel és karbantartással) megnő e rendszerek megbízhatósága, korlátlan lehetőségeket biztosítva az újszerű könyvtári szolgáltatásnak.

(Pappné Farkas Klára)

**MUNKAFOLYAMATOK
ÉS SZOLGÁLTATÁSOK**

Állomány, állományalakítás

93/042

JOLLY, Claude: La bibliothèque de la Sorbonne et sa politique documentaire: fondaments et principes = Bull.Bibl.Fr. 37.tom. 1992. 3.no. 8-24.p.

Res. angol nyelven.